

7 ΗΜΕΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

30 Οκτωβρίου 2023, Τεύχος 481

Ισχυρό το αποτύπωμα της κρίσης χρέους στις αμοιβές των εργαζομένων στην Ελλάδα

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μέχρι και λίγο πριν τα τέλη της δεκαετίας του 2000, η Ελλάδα βίωσε μια περίοδο αλματώδους οικονομικής μεγέθυνσης η οποία όμως, όπως αποδείχθηκε με αφορμή την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό σε σαθρά θεμέλια (υψηλά ελλείμματα στο δημοσιονομικό και στο εξωτερικό ισοζύγιο, υψηλός δανεισμός, μειωμένη ανταγωνιστικότητα) και ήταν μη βιώσιμη. Έκτοτε, η ελληνική οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη με αλληπάλληλες κρίσεις (ελληνική κρίση χρέους, πανδημία COVID-19, ενεργειακή κρίση) οι οποίες δημιουργούν εμπόδια και προκλήσεις στην επιστροφή της σε ένα μονοπάτι ισόρροπης μεγέθυνσης.

Στο παρόν τεύχος του δελτίου 7 Ημέρες Οικονομία αναλύουμε την επίπτωση των κρίσεων αυτών στις αμοιβές των εργαζομένων στη χώρα μας, τόσο διαχρονικά όσο και σε σχέση με τις αντίστοιχες των εταίρων μας στην Ευρωζώνη και παρέχουμε προτάσεις πολιτικής για την επίτευξη σύγκλισης των πραγματικών μισθών.

Για το υπολογισμό των στοιχείων για τους μισθούς στην Ελλάδα χρησιμοποιούμε τα αναθεωρημένα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών, όπως κοινοποιήθηκαν στη Eurostat (από την οποία αντλούμε τα στοιχεία και για τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες) από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) στις 18 Οκτωβρίου 2023.¹ Το 2022, ο μέσος ετήσιος μικτός μισθός² ανά εργαζόμενο στην Ελλάδα ανήλθε στα €16,0 χιλ., σημειώνοντας αύξηση 3,8% σε σχέση με το 2021 (€15,4 χιλ.) και 6,6% σε σχέση με το προ-πανδημίας επίπεδο του (2019: €15,0 χιλ.). Υπολειπόταν όμως ακόμα κατά 23,9% του ιστορικού υψηλού που είχε καταγραφεί το 2009 (€21,0 χιλ.), έτος κατά το οποίο άρχισε να εκτυλίσσεται η κρίση χρέους (Σχήμα 1(a)).

¹ Σύμφωνα με την προσέγγιση εισοδήματος, το ΑΕΠ προκύπτει ως συνισταμένη των εισοδημάτων των εργαζομένων, των επιχειρηματιών / ελεύθερων επαγγελματιών και της κυβέρνησης. Βάσει της επίσημης ταξινόμησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA2010 που χρησιμοποιείται από τις στατιστικές υπηρεσίες της ΕΕ και των κρατών-μελών της, οι τρεις αυτές συνιστώσες είναι: (α) οι αμοιβές της εξαρτημένης εργασίας (που με τη σειρά τους αναλύονται περαιτέρω σε μισθούς/ημερομίσθια και σε κοινωνικές εργοδοτικές εισφορές), (β) το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα και τα μικτά εισοδήματα (δηλαδή το εισόδημα των συμμετεχόντων/μετόχων των εταιριών και των ελεύθερων επαγγελματιών/αυτοαπασχολούμενων/ιδιοκτητών ατομικών επιχειρήσεων αντίστοιχα, μετά την πληρωμή αμοιβών εξαρτημένης εργασίας και φόρων) και οι (γ) φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών μείον τις επιδοτήσεις.

² Στο παρόν δελτίο, χάριν συνοπτικότητας, ο όρος «μισθός» χρησιμοποιείται με την ευρεία έννοια και περιλαμβάνει κάθε φύσης αμοιβές, χρηματικές ή σε είδος, για την παροχή εξαρτημένης εργασίας, μετά την αφαίρεση των εισφορών και φόρων του εργοδότη. Παραδείγματα αποτελούν οι αποδοχές για μισθωτή εργασία στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα (μισθοί, ωρομίσθια, ημερομίσθια, λοιπές παροχές), τα μπόνους, οι αμοιβές για συμμετοχή σε συμβούλια, κλπ. Αντίστοιχα, ίσως με κάποια κατάχρηση, ο όρος «εργαζόμενοι» αναφέρεται στους ως άνω απασχολούμενους με εξαρτημένη σχέση εργασίας και όχι στο σύνολο της απασχόλησης, η οποία περιλαμβάνει επιπλέον τους ασκούντες επιχειρηματική δραστηριότητα και τους ελεύθερους επαγγελματίες.

Συγγραφείς

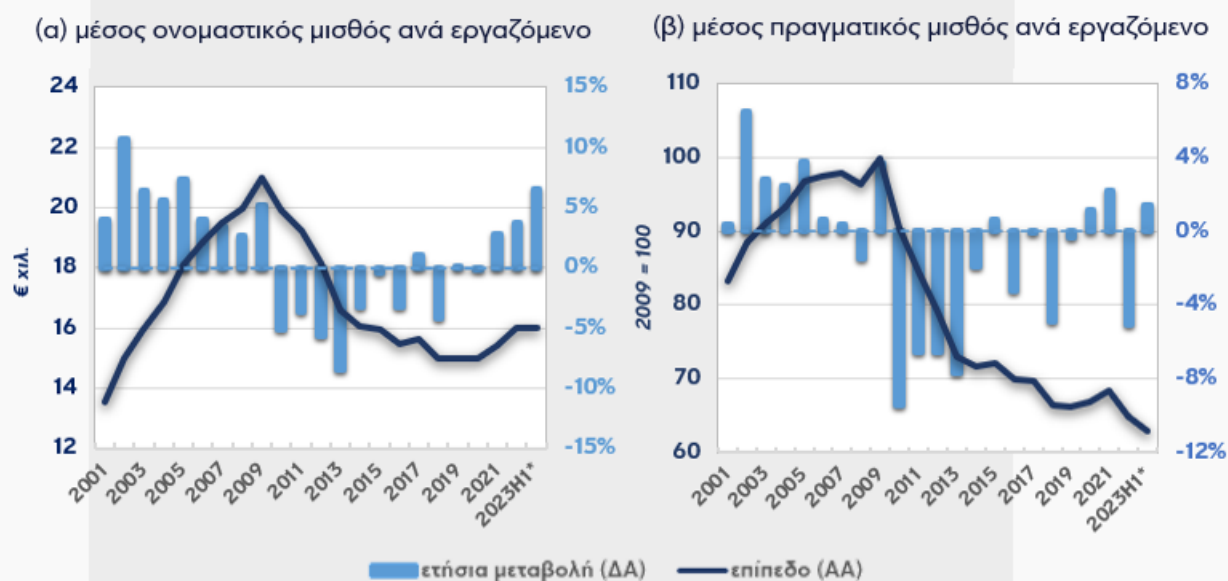
Θεόδωρος Ράπανος
Ερευνητής Οικονομολόγος
trapanos@eurobank.gr

Στη σχετική κατάταξη, η Ελλάδα βρισκόταν στην 24^η θέση μεταξύ των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-27), με τον μέσο ετήσιο μισθό στην τελευταία να ανέρχεται στα €32,3 κιλ. Μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης (ΕΖ-20), όπου ο μέσος μισθός ήταν στα €35,2 κιλ., η Ελλάδα βρισκόταν στην τελευταία θέση.³

Η σύγκριση ονομαστικών μισθών τόσο διαχρονικά όσο και μεταξύ διαφορετικών χωρών μπορεί να είναι παραπλανητική. Για να έχει νόημα μια τέτοια άσκηση, θα πρέπει ληφθεί υπόψη η εξέλιξη του επιπέδου των τιμών στην πρώτη περίπτωση και οι διαφορές στο κόστος διαβίωσης στη δεύτερη.

Προσαρμόζοντας τη διαχρονική εξέλιξη του μέσου ονομαστικού μισθού στην Ελλάδα στις μεταβολές του μέσου σταθμισμένου επιπέδου των τιμών, όπως προσεγγίζεται βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) της ΕΛΣΤΑΤ, τα συμπεράσματά μας δεν μεταβάλλονται σημαντικά. Αντιθέτως, όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 1(β), καθίσταται ακόμα πιο έκδηλη η συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης χρέους, κατά τα οποία ο πληθωρισμός παρέμενε θετικός παρά την πτώση των εισοδημάτων. Η μετά-κρίσης ανάκαμψη των πραγματικών μισθών κορυφώθηκε το 2021 (στο 68,4% του επιπέδου του 2009) και αντιστράφηκε το 2022 με την πτώση των πραγματικών μισθών κατά 5,1% λόγω του υψηλού ρυθμού αύξησης του επιπέδου των τιμών (ΕνΔΤΚ:+9,3%).⁴ Το πρώτο εξάμηνο του 2023, ο μέσος πραγματικός μισθός ήταν αυξημένος κατά 1,4% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022 (+6,6% σε ονομαστικούς όρους).⁵

Σχήμα 1: Εξέλιξη μέσου μισθού ανά εργαζόμενο στην Ελλάδα

*μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία, επίπεδο επηχοποιημένο, μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο το Η1 2022
Σημείωση: ως ΑΑ ορίζεται ο αριστερός κάθετος άξονας και ως ΔΑ ο αντίστοιχος δεξιός.
Πηγές: Eurostat, Eurobank Research.

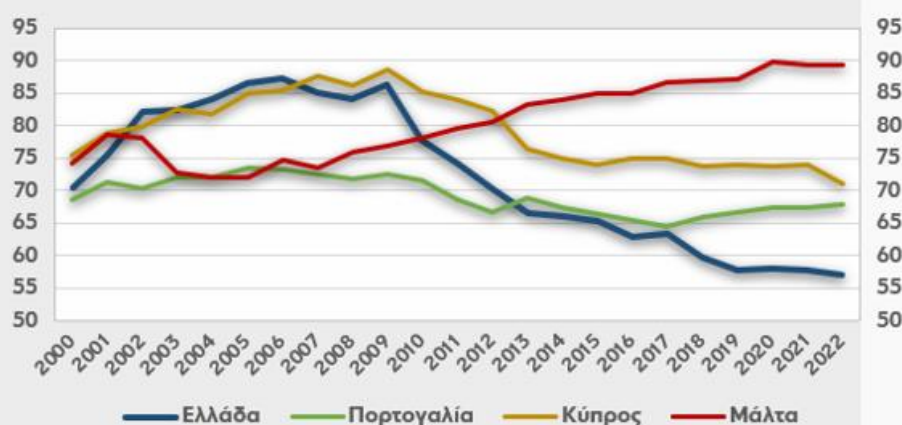
³ Οι μέσες τιμές που αναφέρονται επηρεάζονται αναλογικά περισσότερο από αυτές των μεγάλων οικονομιών υψηλού εισοδήματος, όπως η Γερμανία, η Γαλλία και η Ολλανδία. Οι αντίστοιχες διάμεσες τιμές, οι οποίες εν δυνάμει επηρεάζονται εξίσου απ' όλες τις χώρες, ήταν €27,7 κιλ. για την ΕΕ-27 και €28,6 κιλ. για την ΕΖ-20 το 2022.

⁴ Ο ΟΟΣΑ, χρησιμοποιώντας διαφορετική μεθοδολογία, υπολογίζει την πτώση των πραγματικών μισθών στην Ελλάδα το 2022 στο 7,4% (OECD, "Taxing Wages 2023," διαθέσιμο στο <https://www.oecd.org/tax/taxing-wages-20725124.htm>).

⁵ Αντιθέτως, σε σχέση με το μέσο επίπεδο του 2022 ο πραγματικός μέσος μισθός το 1^ο εξάμηνο του 2023 ήταν μειωμένος κατά 3% (αμετάβλητος σε ονομαστικούς όρους). Αυτό είναι πολύ πιθανό να οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην εποχικότητα, καθώς το μερίδιο του ελληνικού ετήσιου ΑΕΠ που καταγράφεται το 2^ο εξάμηνο είναι κατά περίπου 8%–9% μεγαλύτερο από αντίστοιχο του 1^{ου} εξαμήνου.

Το Σχήμα 2 παρουσιάζει την εξέλιξη του πραγματικού μέσου μισθού στην Ελλάδα σε σχέση με τον αντίστοιχο της ΕΖ-20, εστιάζοντας σε χώρες του ευρωπαϊκού Νότου οι οποίες βρίσκονταν σε παρόμοιο επίπεδο με αυτό της Ελλάδας 20 χρόνια πριν. Η σύγκριση γίνεται με την προσαρμογή των ονομαστικών μισθών σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης βάσει της πραγματικής κατανάλωσης των νοικοκυριών. Παρατηρούμε ότι το 2000, η αγοραστική δύναμη του μέσου μισθού στην Ελλάδα βρισκόταν στο 70% περίπου του αντίστοιχου της ΕΖ-20 και το 2006 είχε ανέλθει στο 87,2%. Το 2009, έτος κατά το οποίο άρχισε να εκδηλώνεται η κρίση χρέους, βρισκόταν στο 86,4%, προτού μειωθεί απότομα τα χρόνια που ακολούθησαν. Έκτοτε, και ειδικότερα από το 2018 και έπειτα, βρίσκεται σε ήπια υποχώρηση (με εξαίρεση το 2020 κατά το οποίο σημείωσε οριακή άνοδο) ενώ αποκλίνει και από τις υπόλοιπες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου με χαρακτηριστικά συγκρίσιμα με αυτά της Ελλάδας. Το 2022, αντιπροσώπευε το 56,9% του μέσου μισθού στην ΕΖ-20 και ήταν η χαμηλότερη στο μπλοκ.

Σχήμα 2: Αγοραστική δύναμη μέσου μισθού ανά εργαζόμενο σε χώρες του ευρωπαϊκού Νότου (ΕΖ-20 =100)

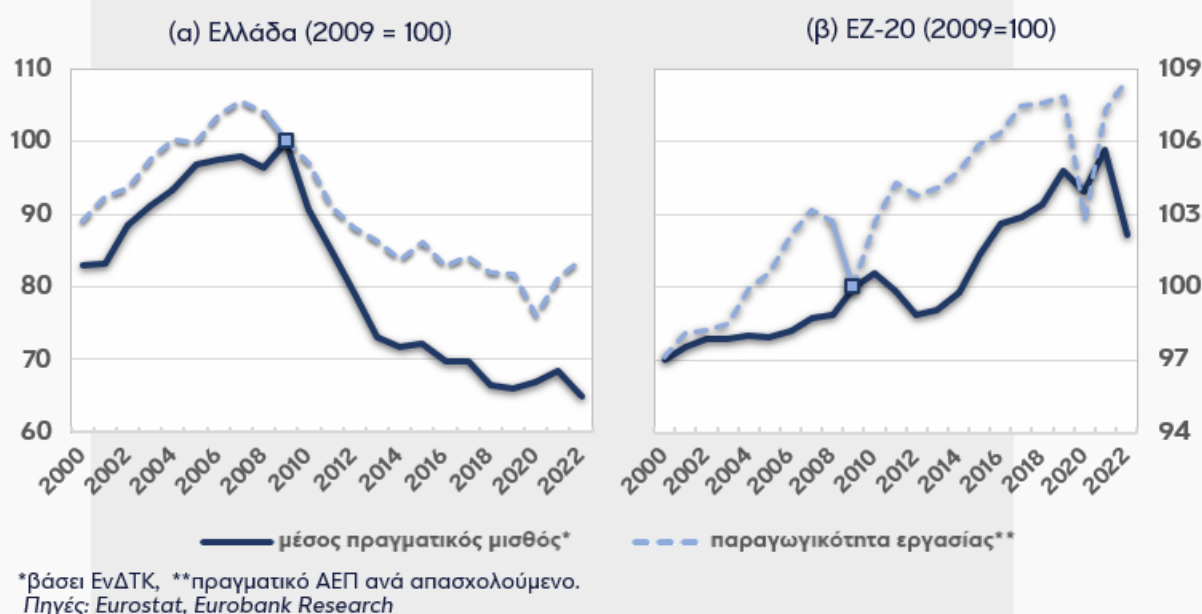
Πηγές: Eurostat, Eurobank Research.

Καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της αμοιβής κάθε συντελεστή παραγωγής –εν προκειμένω, των πραγματικών μισθών– σ’ ένα μονοπάτι ισορροπίας ανάπτυξης, δηλαδή στον πιο μακροχρόνιο ορίζοντα είναι, ή θα έπρεπε να είναι, η παραγωγικότητα του συντελεστή αυτού –εν προκειμένω, της εργασίας. Αν και η αύξηση των πραγματικών μισθών έπεται της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας, τυχόν μακροχρόνια υστέρηση του ρυθμού αύξησης των πρώτων από το ρυθμό αύξησης της δεύτερης συνιστά ένδειξη προβλημάτων στη δομή και τη λειτουργία της αγοράς εργασίας (π.χ. αναποτελεσματική διάρθρωση, στρεβλή ρύθμιση, υψηλό μη-μισθολογικό κόστος) και των αγορών αγαθών και προϊόντων (π.χ. ανεπαρκής λειτουργία του ανταγωνισμού). Από την άλλη, αυξήσεις στους μισθούς που υπερβαίνουν συστηματικά την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, οι οποίες συχνά είναι αποτέλεσμα εξωγενών παρεμβάσεων, παράγουν πληθωρισμό, διαβρώνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και αποδεικνύονται μη διατηρήσιμες.

Όπως φαίνεται στο Σχήμα 3, τόσο η παραγωγικότητα της εργασίας όσο και οι πραγματικοί μισθοί σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες σημείωσαν αξιοσημείωτη άνοδο το πρώτο μισό της δεκαετίας του 2000. Με την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση η παραγωγικότητα υπέστη ισχυρό πλήγμα, συμπαράγοντας και τους πραγματικούς μισθούς. Ενώ όμως στην ΕΖ-20, ανέκαμψε σταδιακά τα μετέπειτα χρόνια, με τους μισθούς να ακολουθούν, στην Ελλάδα που βρισκόταν στην περιδίνηση της

δεκαετούς κρίσης χρέους, με υποεπένδυση και έξοδο εργατικού δυναμικού υψηλής παραγωγικότητας, υπέστη κατάρρευση: το 2019 η παραγωγικότητα της εργασίας σε όρους ΑΕΠ ανά απασχολούμενο⁶ ήταν χαμηλότερη κατά 18,3% σε σχέση με το 2009, ενώ στην ΕΖ-20 είχε αυξηθεί κατά 7,9%. Μετά το πλήγμα λόγω της πανδημίας COVID-19, η παραγωγικότητα στη χώρα μας ανέκαμψε, αλλά οι πραγματικοί μισθοί, ελέω της προαναφερθείσας (αναμενόμενης) υστέρησης αλλά και της πληθωριστικής διαταραχής, δεν ακολούθησαν: η παραγωγικότητα της εργασίας το 2022 ήταν αυξημένη κατά 2,6%, ενώ οι πραγματικοί μισθοί ήταν μειωμένοι 1,8% σε σχέση με το 2019. Παρόμοια ήταν και η εικόνα στην ΕΖ-20 (+0,6% και -2,5% αντίστοιχα).

Σχήμα 3: Παραγωγικότητα και μισθοί στην Ελλάδα και την ΕΖ-20

Όπως είναι προφανές, το χαμηλό επίπεδο των ονομαστικών μισθών στην Ελλάδα, όπως και η αύξησή τους με ρυθμό μικρότερο από αυτόν των εταίρων μας με αντίστοιχα επίπεδα μισθών (όπως οι χώρες της Νότιας και Νοτιοανατολικής Ευρώπης⁷), έχουν αρνητικές συνέπειες για τους εργαζόμενους. Συνεπάγονται όμως άμεσα οφέλη τόσο για τις επιχειρήσεις, όσο και για την οικονομία εν γένει: μειώνουν το σχετικό μοναδιαίο κόστος της εργασίας στη χώρα μας, ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας, δίνοντας ώθηση στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών και καθιστούν την Ελλάδα έναν συγκριτικά πιο ελκυστικό προορισμό για ξένες επενδύσεις φυσικού κεφαλαίου. Μεσοπρόθεσμα όμως οι αρνητικές συνέπειες μπορεί να υπερβαίνουν τις θετικές: οδηγούν στην έξοδο εργατικού δυναμικού υψηλών δεξιοτήτων αποτρέποντας την καινοτομία και καθυστερώντας την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και μεθόδων στην παραγωγική διαδικασία, στρέφουν την οικονομία στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών χαμηλής προστιθέμενης αξίας, προσελκύουν κεφάλαια με βραχύτερο επενδυτικό ορίζοντα και πιο ευκαιριακό χαρακτήρα και ωθούν σταδιακά την οικονομία μας εγγύτερα στην κατηγορία των «οικονομιών χαμηλής παραγωγικότητας/χαμηλού κόστους», στην

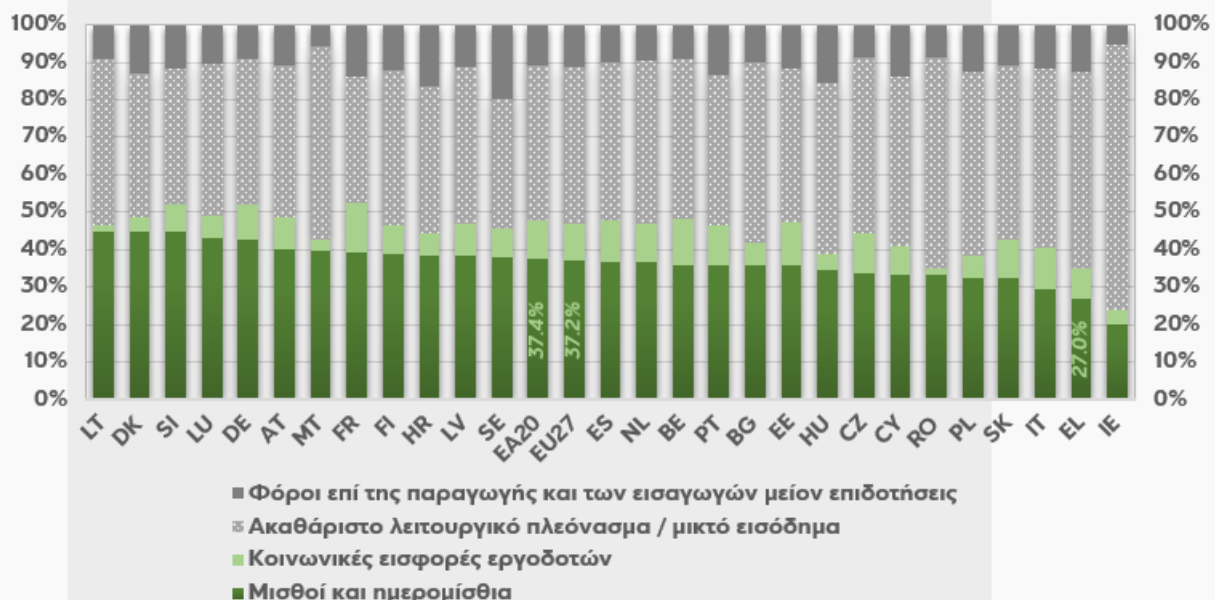
⁶ Συμπεριλαμβάνει και ελεύθερους επαγγελματίες και αυτοαπασχολούμενους.

⁷ Ενδεικτικοί ρυθμοί αύξησης των ονομαστικών μισθών σε σχέση με τα προ-πανδημίας επίπεδα (2022 έναντι 2019): Βουλγαρία 36,9%, Κροατία 18,5%, Ρουμανία 13,1%, Πορτογαλία 12,3%, Ισπανία 10,0%, Ιταλία 7,1%, Μάλτα 6,7%, Ελλάδα 6,6%, Κύπρος 4,8%.

όποια η Ελλάδα δεν διαθέτει (και δεν θα ήταν σκόπιμο να αποπειραθεί να αποκτήσει) συγκριτικό πλεονέκτημα. Μακροπρόθεσμα, η οικονομία εγκλωβίζεται σε έναν φαύλο κύκλο χαμηλής παραγωγικότητας, χαμηλών αμοιβών και χαμηλού επιπέδου διαβίωσης και καθίσταται πιο ευάλωτη στις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου αλλά και σε εξωτερικές διαταραχές.

Ενδεικτική είναι εξάλλου η παρατήρηση ότι οι μισθοί στην Ελλάδα αποτελούσαν μόλις το 27% του ΑΕΠ το 2022 (Σχήμα 4), το δεύτερο μικρότερο ποσοστό στην ΕΕ-27 και την ΕΖ-20 μετά από αυτό της Ιρλανδίας (μιας οικονομίας με πολύ ιδιαίτερη δομή λόγω της έντονης παρουσίας πολυεθνικών και υπεράκτιων εταιριών των οποίων οι μητρικές εταιρίες εδρεύουν εκτός της χώρας). Αντίθετα, το εισόδημα από την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και ελεύθερων επαγγελματιών αποτελούσε το 52,2% του ΑΕΠ, έχοντας αναλογικά την τρίτη μεγαλύτερη συμμετοχή μεταξύ των χωρών της ΕΕ-27 (37,2%) και τη δεύτερη μεγαλύτερη μεταξύ των χωρών της ΕΖ-20 (37,4%).

Σχήμα 4: Διάρθρωση ΑΕΠ 2022 (προσέγγιση εισοδήματος)

Πηγή: Eurostat

Μια αναδρομή στα ιστορικά στοιχεία καταδεικνύει ότι, σε αντίθεση με την εξέλιξη του απόλυτου επιπέδου των μισθών, η αναλογία τους προς το ΑΕΠ βρισκόταν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα στην Ελλάδα τουλάχιστον τα τελευταία 30 χρόνια και δη ακόμα χαμηλότερα από το τρέχον πριν τα μέσα της δεκαετίας του 2000. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί εν μέρει από τη διάρθρωση της απασχόλησης στη χώρα μας, με τους αυτοαπασχολούμενους και τους ιδιοκτήτες ατομικών επιχειρήσεων να αποτελούν παραδοσιακά πολύ μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής απασχόλησης σε σχέση με άλλες χώρες (27,6% το 2022, το υψηλότερο στην ΕΖ-20 και την ΕΕ-27 όπου το αντίστοιχο ποσοστό ήταν περίπου 14%). Ακόμα όμως και αν ο δείκτης των εργαζόμενων με εξαρτημένη σχέση εργασίας ως ποσοστό της απασχόλησης στην Ελλάδα (στο 72,6% το 2022) αυξανόταν σε επίπεδο αντίστοιχο με αυτά της ΕΕ-27 και της ΕΖ-20 (~86%), η συμμετοχή των μισθών στο ΑΕΠ δεν θα ξεπερνούσε το 33%,

δηλαδή η μισή περίπου από την παρούσα απόκλιση μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ-27/ΕΖ-20 θα παρέμενε.⁸ Η παρατήρηση αυτή αποτελεί επομένως μια ισχυρή ένδειξη ότι το φαινόμενο αυτό είναι μάλλον απόρροια βαθύτερων δομικών χαρακτηριστικών του ελληνικού οικονομικού μοντέλου και όχι επακόλουθο της κρίσης χρέους της περασμένης δεκαετίας, ούτε αποκλειστικά άμεση συνέπεια της διάρθρωσης της απασχόλησης.

Διαπιστώνουμε συνεπώς ότι η αύξηση των πραγματικών μισθών έγκειται στην αύξηση της παραγωγικότητας και την αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας, για τα οποία απαιτείται χρόνος και προσπάθεια. Οι ασκούντες τη δημοσιονομική πολιτική μπορούν όμως να λάβουν μέτρα και δράσεις έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν βραχυχρόνια κάποιες από τις συνέπειες αυτών των αδυναμιών, όπως για παράδειγμα ο εξορθολογισμός του φορολογικού συστήματος, το οποίο, όπως έχουμε καταδείξει σε προηγούμενες αναλύσεις μας, μετακυλίζει δυσανάλογο φορολογικό βάρος στους μισθωτούς.⁹ Επιπλέον, η μη τιμαριθμοποίηση των φορολογικών κλιμακίων του εισοδήματος φυσικών προσώπων αυξάνει αυτόματα το φορολογικό βάρος των εργαζόμενων –των οποίων το πραγματικό μιστό εισόδημα έχει ήδη υποστεί μείωση, όπως δείξαμε παραπάνω– καθώς σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού, οι αυξήσεις στους μισθούς τείνουν να υπολείπονται αυτών του επιπέδου των τιμών.¹⁰

Μοναδική είναι και η ευκαιρία που παρουσιάζεται χάρη στους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που έχουν κατανεμηθεί σε δράσεις όπως η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, η ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων, ο εκσυγχρονισμός του αγροτικού τομέα και η λεγόμενη 4^η βιομηχανική επανάσταση. Είναι πολύ σημαντικό αυτές οι δράσεις να υλοποιηθούν ουσιαστικά, με γνώμονα την ενίσχυση της παραγωγικότητας και τη δημιουργία βάσεων για ανάπτυξη αυτών των τομέων και όχι απλώς διεκπεραιωτικά, με γνώμονα την απορρόφηση των πόρων αυτή καθαυτή και την τυπική επίτευξη των σχετικών οροσήμεων και στόχων.

Μεσοπρόθεσμα, καθοριστικό ρόλο για την ενίσχυση των πραγματικών μισθών μπορεί να επιτελέσει η υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων σε τομείς υψηλής οικονομικής πολυπλοκότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας. Σημαντικός καταλύτης για αυτό θα είναι ο εκσυγχρονισμός, η απλοποίηση και η επιτάχυνση του συστήματος απονομής Δικαιοσύνης, το οποίο –μαζί με τη γραφειοκρατία– αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη τροχοπέδη στην προσέλκυση ξένων (αλλά και την κινητοποίηση εγχώριων) επενδυτικών κεφαλαίων με μακροπρόθεσμο ορίζοντα στην Ελλάδα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι παρόλο που η ανεργία παραμένει σε διψήφια ποσοστά (11,2% κατά μέσο όρο το πρώτο οκτάμηνο του 2023, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ), αναφέρεται από επιχειρήσεις σημαντική και συστηματική δυσκολία εξεύρεσης προσωπικού για ένα μεγάλο εύρος

⁸ Το ποσοστό αυτό (33%) αποτελεί ένα άνω όριο: Η απλή, αναλογική προσέγγιση μας υπερεκτιμά τη συμβολή των αυτοαπασχολούμενων και ατομικών επιχειρήσεων στο ΑΕΠ καθώς λαμβάνει υπόψη και τη συμβολή των εταιριών (ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα), κατά βάση μεσαίων και μεγάλων.

⁹ Eurobank Research Focus Notes, «Εκτιμήσεις του μεγέθους της παραοικονομίας στην Ελλάδα και προτάσεις πολιτικής», Ιούλιος 2023, διαθέσιμο στο <https://www.eurobank.gr/el/omilos/oikonomikes-analuseis/elliniki-oikonomia/shadow-economy-in-greece-and-policy-proposals>.

¹⁰ Η αναπροσαρμογή των φορολογικών κλιμακίων βάσει του πληθωρισμού δεν απαιτεί μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος αυτού καθαυτού´ σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες αυτό γίνεται αυτόματα (π.χ. Σκανδιναβικές χώρες), ενώ ακόμα και χώρες στις οποίες κάτι τέτοιο δεν ισχύει αποφάσισαν λόγω συγκυρίας να αναπροσαρμόσουν τα κλιμάκια τους ή να εισαγάγουν ισοδύναμες προσωρινές φοροελαφρύνσεις (π.χ. Αυστρία, Γερμανία), *ίδη και την σχετική ανάλυση του οργανισμού Tax Foundation (<https://taxfoundation.org/data/all/eu/income-tax-inflation-adjustments-europe/>)*.

ειδικοτήτων.¹¹ Παράλληλα, πολλοί απόφοιτοι ΑΕΙ είναι άνεργοι ενώ –παρά τη μείωση του ρυθμού εξόδου εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού από τη χώρα– το καθαρό μεταναστευτικό ισοζύγιο παραμένει αρνητικό.¹² Εξίσου σημαντική είναι η ενίσχυση της διασύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την εγχώρια αγορά εργασίας, μια διαδικασία που ιδανικά πρέπει να είναι αμφίδρομη, με την υιοθέτηση και αξιοποίηση της αντίστοιχης τεχνογνωσίας από τις επιχειρήσεις όπου αυτό μπορεί να είναι αποδοτικό. Απώτερος σκοπός των παραπάνω πρέπει να είναι η στροφή της οικονομίας προς κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, όπως οι νέες τεχνολογίες, αλλά και ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών κλάδων στους οποίους η χώρα μας έχει συγκριτικό πλεονέκτημα, όπως οι μεταφορές και ο εφοδιασμός (logistics), ο τουρισμός και η αγροδιατροφή.¹³ Δεδομένης της δομής του ελληνικού επιχειρηματικού χάρτη, η ενίσχυση αυτής της διαδικασίας τόσο νομοθετικά όσο και σε επίπεδο πρωτοβουλιών και κινήτρων από κρατικούς φορείς είναι απαραίτητη για την επιτυχία αυτού του εγχειρήματος.

Τέλος, μακροχρόνια, η διατήρηση των μισθών σε υψηλά επίπεδα επιβάλλει απρόσκοπτη συνέχιση των μεταρρυθμίσεων, μακρόπνοο σχεδιασμό και συνεπή οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, τα οποία με τη σειρά τους προϋποθέτουν την επίτευξη ευρύτερων συναיnéσεων: οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών. Χωρίς αυτές τις προϋποθέσεις, η επίτευξη διατηρήσιμης ανάπτυξης και η σύγκλιση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου ζωής με αυτό της ευρωζώνης θα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί.

¹¹ Παραδείγματα ειδικοτήτων που σύμφωνα με τους εργοδότες βρίσκονται σε έλλειψη είναι: εργάτες στον αγροτικό τομέα, ειδικευμένοι βιομηχανικοί εργάτες και εργοδηγοί, χειριστές μηχανημάτων, επαγγελματίες του τουρισμού, διαχειριστές αλυσίδων εφοδιασμού, προγραμματιστές, μηχανικοί υπολογιστών και τεχνικοί δικτύων.

¹² Μια πιο λεπτομερής ανάλυση παρουσιάζεται στο τεύχος 459 του παρόντος δελτίου (διαθέσιμο στο <https://www.eurobank.gr/el/omilos/oikonomikes-analuseis/elliniki-oikonomia/7-imeres-oikonomia-12-04-23>).

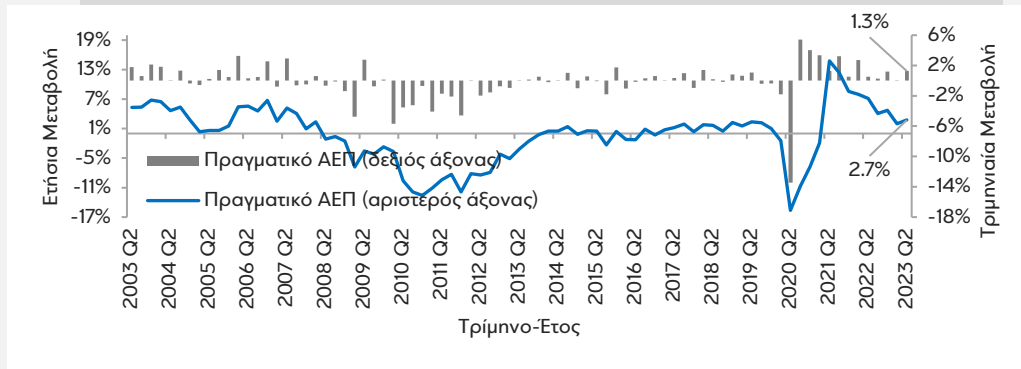
¹³ Μια εμπεριστατωμένη πρόταση για ένα στρατηγικό σχέδιο αναδιάρθρωσης των εξειδικεύσεων της ελληνικής οικονομίας παρουσιάζεται στο: Eurobank Research, Οικονομία και αγορές, «Το Αναδυόμενο Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας: 5 Βασικοί Πυλώνες, Μεγάλα Επενδυτικά Έργα και η Συνεισφορά τους στο ΑΕΠ», Δεκέμβριος 2022, διαθέσιμο στο <https://www.eurobank.gr/el/omilos/oikonomikes-analuseis/oikonomiki-epitheorisi/economy-and-markets-12-12-22>.

Πίνακας Α1: Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας

Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Το 2^ο τρίμηνο 2023 η ετήσια μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ ήταν +2,7% YoY (+2,0% YoY το Q1 2023 και +7,1% YoY το Q2 2022) και η αντίστοιχη τριμηνιαία μεταβολή ήταν +1,3% QoQ (0,0% QoQ το Q1 2023 και +0,5% QoQ το Q2 2022)

Προβλέψεις για το σύνολο του έτους – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μαΐ-2023: 2023 +2,4%, 2024 +1,9%

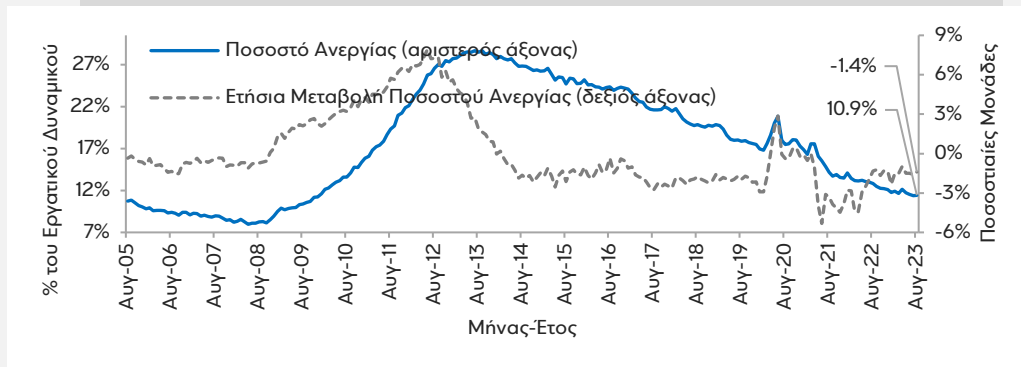
ΑΕΠ (% YoY, % QoQ)

Περίοδος: Q2 2003–Q2 2023
 Στοιχεία: τριμηνιαία
 Μέσος Όρος: -0,2%
 Διάμεσος: +0,6%
 Μέγιστο: +14,8% (Q2 2021)
 Ελάχιστο: -15,6% (Q2 2020)
 Δημοσίευση: 6/9/2023 (προσωρινά στοιχεία)
 Επόμενη: 6/12/2023

Ποσοστό Ανεργίας (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Τον Αύγουστο 2023 το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 10,9% (10,9% τον Ιούλιο 2023 και 12,3% τον Αύγουστο 2022) και το αντίστοιχο μέσο ετήσιο μέγεθος (μέσος όρος 12 μηνών) ήταν στο 11,4% (11,5% τον Ιούλιο 2023 και 12,9% τον Αύγουστο 2022)

Προβλέψεις για το σύνολο του έτους – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μαΐ-2023: 2023 12,2%, 2024 11,8%

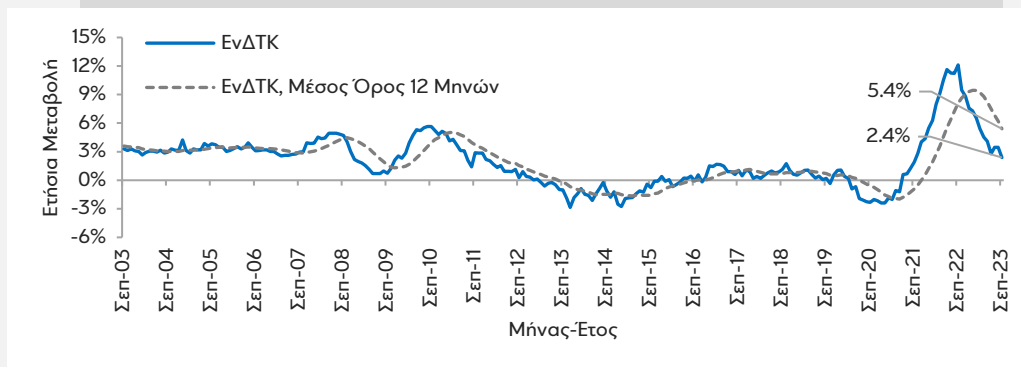
Ποσοστό Ανεργίας (%)

Περίοδος: 8/2005-8/2023
 Στοιχεία: μηνιαία
 Μέσος Όρος: 17,1%
 Διάμεσος: 17,1%
 Μέγιστο: 28,2% (7/2013)
 Ελάχιστο: 7,5% (5/2008)
 ΑΑ = αριστερός άξονας
 ΔΑ = δεξιός άξονας
 ΠΜ = ποσοστ. μοναδ,
 Δημοσίευση: 2/10/2023
 Επομ. δημ.: 3/11/2023

Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Τον Σεπτέμβριο 2023 η ετήσια μεταβολή του ΕνΔΤΚ ήταν +2,4% YoY (+3,5% YoY τον Αύγουστο 2023 και +12,1% YoY τον Σεπτέμβριο 2022)) και η αντίστοιχη μέση ετήσια μεταβολή (μέσος όρος 12 μηνών) ήταν 5,4% YoY (6,2% YoY τον Αύγουστο 2023 και 8,1% YoY τον Αύγουστο 2022)

Προβλέψεις για το σύνολο του έτους – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μαΐ-2023: 2023 +4,2%, 2024 +2,4%

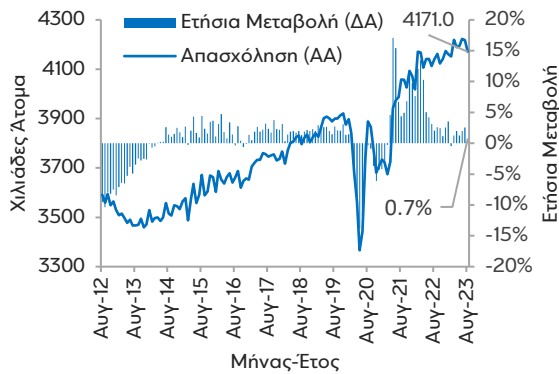
ΕνΔΤΚ (% YoY)

Περίοδος: 9/2003-9/2023
 Στοιχεία: μηνιαία
 Μέσος Όρος: +2,0%
 Διάμεσος: +1,6%
 Μέγιστο: +12,1% (9/2022)
 Ελάχιστο: -2,9% (11/2013)
 Δημοσίευση: 10/10/2023
 Επομ. δημ.: 10/11/2023

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission), Eurobank Research.

Πίνακας Α2: Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας και Προσδοκιών της Ελληνικής Οικονομίας

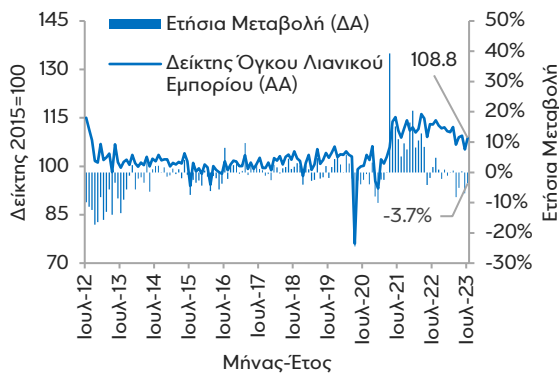
Απασχόληση (σύνολο οικονομίας): +0,7% YoY τον Αυγ-23 από +2,6% YoY τον Ιουλ-23, +1,8% YoY την περίοδο Σεπ-22 – Αυγ-23 (12Μ) από +7,5% YoY την περίοδο Σεπ-21 – Αυγ-22 (επομένη δημοσίευση: 3/11/2023)

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος: 108,0 ΜΔ τον Σεπ-23, -3,2 ΜΔ MoM και +2,0 ΜΔ YoY τον Σεπ-23 από +0,7 ΜΔ MoM και +10,6 ΜΔ YoY τον Αυγ-23 (επόμενη δημοσίευση: 30/10/2023)

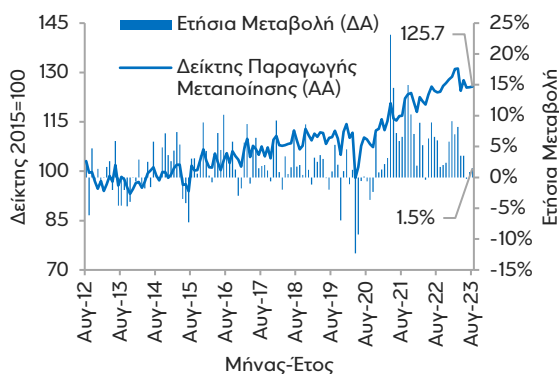
Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου: +3,5% MoM και -3,7% YoY τον Ιουλ-23 από -3,9% MoM και -7,0% YoY τον Ιουν-23, -1,7% YoY την περίοδο Αυγ-22 – Ιουλ-23 (12Μ) από +7,5% YoY την περίοδο Αυγ-21 – Ιουλ-22 (επομένη δημοσίευση: 31/10/2023)

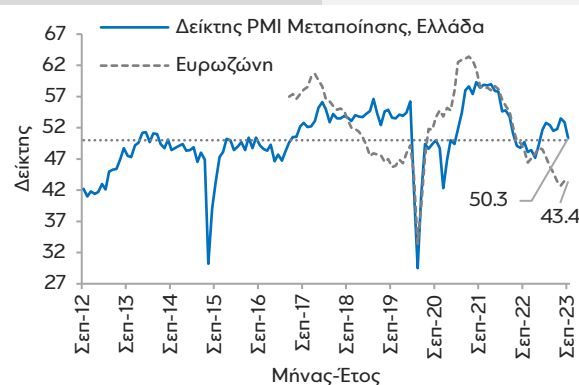
Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτή: -45,0 ΜΔ τον Σεπ-23, -9,6 ΜΔ MoM και +6,2 ΜΔ YoY τον Σεπ-23 από -6,8 ΜΔ MoM και +18,8 ΜΔ YoY τον Αυγ-23 (επόμενη δημοσίευση: 30/10/2023)

Δείκτης Παραγωγής Μεταποίησης: +0,2% MoM και +1,5% YoY τον Αυγ-23 από +0,1% MoM και +0,8% YoY τον Ιουλ-23, +3,7% YoY την περίοδο Σεπ-22 – Αυγ-23 (12Μ) από +7,3% YoY την περίοδο Σεπ-21 – Αυγ-22 (επόμενη δημοσίευση: 10/11/2023)

Δείκτης PMI Μεταποίησης: 50,3 ΜΔ τον Σεπ-23, -2,6 ΜΔ MoM και +0,6 ΜΔ YoY τον Σεπ-23 από -0,6 ΜΔ MoM και +4,1 ΜΔ YoY τον Αυγ-23 (επόμενη δημοσίευση: 1/11/2023)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), S&P Global, Eurobank Research.

Σημείωση: ως ΜΔ ορίζουμε τις μονάδες δείκτη, ως MoM και YoY τη μηνιαία και την ετήσια μεταβολή αντίστοιχα, και ως ΑΑ και ΔΑ τον αριθμητικό και τον κάθετο άξονα αντίστοιχα.

Πίνακας Α3: Βασικά Μακροοικονομικά - Μικροοικονομικά Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας

Ενημέρωση: 30/10/2023

Μεταβλητές	Στοιχ.	Πηγή	Μέτρηση	Εποχ. Διόρθ.	Τελευταία Παρατήρηση		Παρατήρηση Προηγούμενης Περιόδου		Παρατηρήσεις Παρελθόντων Ετών							
					2022	2023 Q2	2021	2022 Q2	2019	2018	2017	2016	2015			
Βασική Επισκόπηση																
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	y	(1), (7)	% YoY	-	5.6%	2022	8.4%	2021	-9.3%	2020	1.9%	2019	1.7%	2018	1.1%	2017
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			€ δις	-	190.7		180.6		166.7		183.8		180.4		177.4	
Ονομαστικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			€ δις	-	206.6		181.5		165.0		183.3		179.6		176.9	
Ποσοστό Ανεργίας			%	-	12.4%		14.8%		17.6%		17.9%		19.8%		21.8%	
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή			% YoY	-	9.3%		0.6%		-1.3%		0.5%		0.8%		1.1%	
Αποηλωριστής Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος			% YoY	-	8.1%		1.3%		-0.9%		0.2%		-0.2%		0.3%	
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	q		% YoY	Ναι	2.7%	2023 Q2	2.0%	2023 Q1	7.1%	2022 Q2	14.8%	2021 Q2	-15.6%	2020 Q2	2.4%	2019 Q2
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			% QoQ	Ναι	1.3%		0.0%		0.5%		1.3%		-13.4%		1.1%	
Ποσοστό Ανεργίας	m		% YoY	Ναι	10.9%	Αυγ-23	10.9%	Ιουλ-23	12.3%	Αυγ-22	13.7%	Αυγ-21	17.0%	Αυγ-20	17.4%	Αυγ-19
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή			% YoY	Ναι	2.4%	Σεπ-23	3.5%	Αυγ-23	12.1%	Σεπ-22	1.9%	Σεπ-21	-2.3%	Σεπ-20	0.2%	Σεπ-19
Αποηλωριστής Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	q		% YoY	Ναι	5.4%	2023 Q2	4.9%	2023 Q1	7.6%	2022 Q2	0.7%	2021 Q2	-1.1%	2020 Q2	0.8%	2019 Q2
Σύνιστ. Πραγμ. Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος																
Πραγμ. Ιδιωτική Καταναλ. (Νοικοκυριά και ΜΚΙΕΝ)	q	(1), (7)	% YoY	Ναι	3.2%	2023 Q2	2.5%	2023 Q1	8.8%	2022 Q2	13.6%	2021 Q2	-14.2%	2020 Q2	0.8%	2019 Q2
Πραγμ. Δημόσια Κατανάλωση			% YoY	Ναι	-1.4%		2.1%		0.1%		4.0%		-2.0%		6.8%	
Πραγμ. Επενδύσεις Παγίων (Ιδιωτικές και Δημόσιες)			% YoY	Ναι	7.9%		8.2%		1.5%		20.7%		-0.8%		-16.4%	
Πραγμ. Εξαγωγές (Αγαθά και Υπηρεσίες)			% YoY	Ναι	0.1%		7.1%		12.4%		25.1%		-29.0%		11.8%	
Πραγμ. Εισαγωγές (Αγαθά και Υπηρεσίες)			% YoY	Ναι	0.6%		5.2%		14.6%		25.6%		-15.7%		2.9%	
Αποτελεσματικότητα																
Πραγμ. Παραγωγικ. της Εργασίας (ανά απασχολούμενο)	q	(4), (7)	% YoY	Ναι	1.8%	2023 Q2	1.0%	2023 Q1	2.0%	2022 Q2	11.3%	2021 Q2	-12.3%	2020 Q2	-0.4%	2019 Q2
Πραγμ. Παραγωγικ. της Εργασίας (ανά ώρα εργασίας)			% YoY	Ναι	0.6%		-0.1%		2.3%		-13.5%		15.0%		1.5%	
Αγορά Εργασίας																
Απασχολούμενοι	m	(1), (7)	χιλ. άτομα	Ναι	4171.0	Αυγ-23	4218.1	Ιουλ-23	4140.8	Αυγ-22	4058.9	Αυγ-21	3888.8	Αυγ-20	3899.7	Αυγ-19
Ανεργοί			χιλ. άτομα	Ναι	512.2		514.3		583.2		642.3		796.1		820.1	
Εργατικό Δυναμικό			χιλ. άτομα	Ναι	4683.2		4732.4		4724.0		4701.2		4684.9		4719.8	
Μη Ενεργός Πληθυσμός			χιλ. άτομα	Ναι	3113.7		3066.8		3102.1		3155.7		3202.9		3205.4	
Αγορά Ακινήτων																
Δείκτης Τιμών Διαμερισμάτων	q	(2), (7)	% YoY	Όχι	14.0%	2023 Q2	15.0%	2023 Q1	10.9%	2022 Q2	6.9%	2021 Q2	4.3%	2020 Q2	7.6%	2019 Q2
Βιομηχανία και Εμπόριο																
Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI)	m	(5), (7)	ΜΔ	Ναι	50.3	Σεπ-23	52.9	Αυγ-23	49.7	Σεπ-22	58.4	Σεπ-21	50.0	Σεπ-20	53.6	Σεπ-19
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής		(1), (7)	% YoY	Ναι	-0.2%	Αυγ-23	-1.8%	Ιουλ-23	5.3%	Αυγ-22	9.9%	Αυγ-21	-2.9%	Αυγ-20	0.0%	Αυγ-19
Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο			% YoY	Ναι	-3.7%	Ιουλ-23	-7.0%	Ιουν-23	1.8%	Ιουλ-22	10.9%	Ιουλ-21	-2.5%	Ιουλ-20	-1.9%	Ιουλ-19
Εξωτερικός Τομέας																
Ισοζύγιο Τρεχοσυσών Συναλλαγών (Α+Β+Γ+Δ)	m	(2), (7)	Σ12m € δις	Όχι	-17.0	Αυγ-23	-17.0	Ιουλ-23	-17.5	Αυγ-22	-8.9	Αυγ-21	-9.6	Αυγ-20	-4.3	Αυγ-19
A. Ισοζύγιο Αγαθών (Α1+Α2+Α3)			Σ12m € δις	Όχι	-35.5		-35.5		-36.1		-21.6		-20.0		-23.5	
A1. Καυσίμων			Σ12m € δις	Όχι	-10.4		-10.9		-10.4		-3.6		-4.1		-5.4	
A2. Πλοίων			Σ12m € δις	Όχι	-0.2		-0.3		-0.1		0.0		-0.1		-0.3	
A3. Χωρίς Καύσιμα και Πλοία			Σ12m € δις	Όχι	-24.8		-24.4		-25.6		-17.9		-15.7		-17.7	
B. Ισοζύγιο Υπηρεσιών (B1+B2+B3)			Σ12m € δις	Όχι	20.8		20.5		19.0		10.6		10.5		21.0	
B1. Ταξιδιωτικό			Σ12m € δις	Όχι	17.3		17.2		14.8		7.4		6.2		15.1	
B2. Μεταφορών			Σ12m € δις	Όχι	3.1		3.1		4.3		3.4		4.7		6.0	
B3. Λοιπών Υπηρεσιών			Σ12m € δις	Όχι	0.4		0.3		-0.1		-0.2		-0.4		-0.2	
Γ. Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων (Γ1+Γ2+Γ3)			Σ12m € δις	Όχι	-3.0		-2.7		-0.7		0.8		-0.8		-1.8	
Γ1. Αμοιβών και Μισθών			Σ12m € δις	Όχι	-1.2		-1.2		-1.2		-1.2		-1.2		-1.2	
Γ2. Τόκων, Μερισμάτων και Κερδών			Σ12m € δις	Όχι	-4.9		-4.8		-1.9		-1.0		-2.4		-3.1	
Γ3. Λοιπών Πρωτογενών Εισοδημάτων			Σ12m € δις	Όχι	3.1		3.2		2.4		2.8		2.8		2.5	
Δ. Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων (Δ1+Δ2)			Σ12m € δις	Όχι	0.7		0.7		0.3		1.4		0.6		-0.1	
Δ1. Γενικής Κυβέρνησης			Σ12m € δις	Όχι	0.2		0.2		0.2		1.3		0.7		-0.2	
Δ2. Λοιπών Τομέων			Σ12m € δις	Όχι	0.4		0.5		0.1		0.1		-0.1		0.2	
Δημοσιονομικά Στοιχεία (Γενική Κυβέρνηση)																
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης % του ΑΕΠ	y	(1), (7)	%	-	-2.4%	2022	-7.0%	2021	-9.7%	2020	0.9%	2019	0.9%	2018	0.8%	2017
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης % του ΑΕΠ			%	-	0.1%		-4.5%		-6.7%		3.9%		4.3%		3.9%	
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης % του ΑΕΠ			%	-	171.4%		194.8%		206.5%		180.6%		186.4%		179.5%	
Επιτόκια Αναφοράς Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας																
Διευκόλυνση Αποδοχής Καταθέσεων	-	(2), (7)	%	-	4.00%	20/9/23	3.75%	2/8/23	3.50%	21/6/23	3.25%	10/5/23	3.00%	22/3/23	2.50%	8/2/23
Δημοπρασίες Σταθερού Επιτοκίου			%	-	4.50%		4.25%		4.00%		3.75%		3.50%		3.00%	
Διευκόλυνση Οριακής Χρηματοδότησης			%	-	4.75%		4.50%		4.25%		4.00%		3.75%		3.25%	
Τίτλοι Ελληνικού Δημοσίου και Τραπεζικά Επιτόκια																
Απόδοση Τίτλων Ελληνικού Δημοσίου (10 έτη), Τέλος Περιόδου	m	(6), (7)	%	-	4.36%	Σεπ-23	3.79%	Αυγ-23	4.83%	Σεπ-22	0.85%	Σεπ-21	1.02%	Σεπ-20	1.38%	Σεπ-19
Διαφορά Απόδοσεων Ελλάδα-Γερμανία (10 έτη), Τέλος Περιόδου			ΜΒ	-	152.4		132.3		271.9		103.8		154.2		194.6	
Τραπεζικό Μέσο Επιτόκιο Καταθέσεων (νέων)		(2), (7)	%	-	0.39%	Αυγ-23	0.35%	Ιουλ-23	0.04%	Αυγ-22	0.05%	Αυγ-21	0.11%	Αυγ-20	0.26%	Αυγ-19
Τραπεζικό Μέσο Επιτόκιο Δανείων (νέων)			%	-	6.33%		6.21%		4.00%		4.14%		4.11%		4.68%	
Χρηματοδότηση																
Γενικό Σύνολο Χρηματοδότησης (Α+Β+Γ+Δ)	m	(2), (7)	€ δις	Όχι	146.0	Σεπ-23	144.1	Αυγ-23	142.9	Σεπ-22	152.2	Σεπ-21	171.9	Σεπ-20	175.2	Σεπ-19
A. Γενική Κυβέρνηση			€ δις	Όχι	32.8		32.5		29.2		33.6		24.8		18.3	
B. Ιδιωτικές Επιχειρήσεις			€ δις	Όχι	71.5		69.8		69.9		65.6		73.9		74.7	
Γ. Ιδιώτες και ΙΜΚΙ			€ δις	Όχι	37.2		37.2		38.9		47.4		64.7		71.2	
Δ. Αγρότες, Ελευθ. Επαγγελματίες και Ατομικές Επιχ.			€ δις	Όχι	4.6		4.5		4.9		5.6		8.6		11.0	
Καταθέσεις και Ρέπος																
Σύνολο Καταθέσεων και Ρέπος (Α+Β+Γ+Δ)	m	(2), (7)	€ δις	Όχι	227.3	Σεπ-23	225.9	Αυγ-23	226.1	Σεπ-22	215.8	Σεπ-21	210.4	Σεπ-20	199.9	Σεπ-19
A. Κάτοικοι Εσωτερικού (Α1+Α2+Α3)			€ δις	Όχι	199.4		198.3		194.6		182.5		163.8		153.3	
A1. Γενική Κυβέρνηση			€ δις	Όχι	7.7		9.0		9.0		8.8		10.6		14.2	
A2. Ιδιωτικές Επιχειρήσεις (Α2.1+Α2.2+Α2.3)			€ δις	Όχι	47.7		46.1		46.7		41.6		32.9		24.7	
A2.1. Ασφαλιστικές Επιχειρήσεις			€ δις	Όχι	0.8		0.9		1.1		1.6		1.1		1.2	
A2.2. Λοιπά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα			€ δις	Όχι	2.6		2.7		3.6		3.4		2.4		2.1	
A2.3. Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις			€ δις	Όχι	44.3		42.5		42.0		36.6		29.5		21.5	
A3. Νοικοκυριά και ΙΜΚΙ			€ δις	Όχι	144.0		143.2		138.8		132.1		120.2		114.4	
B. Κάτοικοι Λοιπών Χωρών Ευρωζώνης			€ δις	Όχι	4.3		4.2		4.4		3.5		2.0		1.6	
Γ. Μη Κάτοικοι Ευρωζώνης			€ δις	Όχι	11.5		11.2		11.1		8.2		6.2		6.3	
Δ. Υποχρεώσεις Σχετιζ. με Μεταβίβαζ. Περιουστ. Στοιχεία			€ δις	Όχι	12.2		12.2		16.0		21.6		38.3		38.6	
Δείκτες Εμπιστοσύνης																
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος	m	(3), (7)	ΜΔ	Ναι	108.0	Σεπ-23	111.2	Αυγ-23	106.0	Σεπ-22	110.9	Σεπ-21	90.7	Σεπ-20	109.8	Σεπ-19
Βιομηχανία (στάθμιση 40%)			ΜΔ	Ναι	-1.3		3.4		-3.3		4.7		-14.5		3.5	
Υπηρεσίες (στάθμιση 30%)			ΜΔ	Ναι	36.8		36.4		43.7		39.6		-26.4		22.5	
Καταναλωτής (στάθμιση 20%)			ΜΔ	Ναι	-45.0		-35.4		-51.2		-37.5		-40.5		-6.5	
Λιανικό Εμπόριο (στάθμιση 5%)			ΜΔ	Ναι	29.6		24.9		-0.6		4.2		-17.4		31.9	
Κατασκευές (στάθμιση 5%)			ΜΔ													

Ομάδα Ανάλυσης και Έρευνας

Δρ. Τάσος Αναστασάτος | Επικεφαλής Οικονομολόγος Ομίλου Eurobank
tanastasatos@eurobank.gr | + 30 214 40 59 706

Μιχαήλ Βασιλειάδης
Ερευνητής Οικονομολόγος
mvasileiadis@eurobank.gr
+ 30 214 40 59 709

Δρ. Στυλιανός Γώγος
Ερευνητής Οικονομολόγος
sgogos@eurobank.gr
+ 30 214 40 63 456

Δρ. Δημήτριος Ξαδάκτυλος
Οικονομικός Αναλυτής
v-dexadakylos@eurobank.gr
+ 30 214 40 63 449

Μαρία Κασόλα
Ερευνήτρια Οικονομολόγος
mkasola@eurobank.gr
+ 30 210 40 63 453

Παρασκευή Πετροπούλου
Ανώτερη Οικονομολόγος
ppetroπουλου@eurobank.gr
+ 30 214 40 63 455

Δρ. Θεόδωρος Ράπανος
Ερευνητής Οικονομολόγος
trapanos@eurobank.gr
+ 30 214 40 59 711

Σιμεώνη – Ελένη Σούρσου
Junior Οικονομική Αναλύτρια
ssoursou@eurobank.gr
+ 30 214 40 65 120

Δρ. Θεόδωρος Σταματίου
Ανώτερος Οικονομολόγος
tstamatios@eurobank.gr
+ 30 214 40 59 708

Περισσότερες εκδόσεις μας διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση που ακολουθεί: <https://www.eurobank.gr/en/group/economic-research>
Εγγραφείτε ηλεκτρονικά, σε: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/oikonomikes-analuseis/forma-ekdilosis-endiiferontos>
Ακολουθήστε μας στο **twitter**: https://twitter.com/Eurobank_Group
Ακολουθήστε μας στο **LinkedIn**: <https://www.linkedin.com/company/eurobank>

DISCLAIMER

This report has been issued by Eurobank S.A. ("Eurobank") and may not be reproduced in any manner or provided to any other person. Each person that receives a copy by acceptance thereof represents and agrees that it will not distribute or provide it to any other person. This report is not an offer to buy or sell or a solicitation of an offer to buy or sell the securities mentioned herein. Eurobank and others associated with it may have positions in, and may effect transactions in securities of companies mentioned herein and may also perform or seek to perform investment banking services for those companies. The investments discussed in this report may be unsuitable for investors, depending on the specific investment objectives and financial position. The information contained herein is for informative purposes only and has been obtained from sources believed to be reliable but it has not been verified by Eurobank. The opinions expressed herein may not necessarily coincide with those of any member of Eurobank. No representation or warranty (express or implied) is made as to the accuracy, completeness, correctness, timeliness or fairness of the information or opinions herein, all of which are subject to change without notice. No responsibility or liability whatsoever or howsoever arising is accepted in relation to the contents hereof by Eurobank or any of its directors, officers or employees. Any articles, studies, comments etc. reflect solely the views of their author. Any unsigned notes are deemed to have been produced by the editorial team. Any articles, studies, comments etc. that are signed by members of the editorial team express the personal views of their author.

